

Gd

**Genderová
dimenze
ve zdravotnickém
výzkumu**

Proč genderová dimenze?

KVALITA VÝZKUMU

VĚDECKÁ INTEGRITA

SPOLEČENSKÁ ODPOVĚDNOST

MEZINÁRODNÍ RELEVANCE

P

Pohlaví

Odkazuje k **biologickým charakteristikám**, na základě nichž určujeme, zda je pohlaví dané osoby ženské, mužské či intersexuální.

Jedná se o kombinaci následujících biologických aspektů, které mají dopady na lidské zdraví (model 3G):

- **geny** (např. genetické predispozice k onemocnění),
- **gonády** (např. hladiny hormonů a jejich změny v průběhu, života)
- **genitálie**.

G

Gender

Kategorie, která odkazuje ke **společensky a kulturně podmíněným rozdílům** mezi muži, ženami a osobami dalších genderů.

Jedná se o kombinaci následujících sociálních a behaviorálních aspektů, které mají dopady na lidské zdraví:

- **identita** (jak se daný člověk identifikuje, s tím souvisí i chování, např. stravovací režim),
- **role** (jaké role daný člověk zastává, např. pečující role žen),
- **vztahy** (k jakým typům mocenských vztahů a interakcí dochází a co z toho vyplývá, např. obava ze stigmatizace).

Gd

**Genderová
dimenze**

Zohlednění genderové dimenze = zahrnutí analýzy genderu a analýzy pohlaví do celého obsahu výzkumu v rámci všech jeho fází.

Převážně se používá souhrnně pro zahrnutí kategorie genderu i kategorie pohlaví a jejich provázanosti.

Může zahrnovat také zohlednění dalších relevantních proměnných, tehdy se používá označení inkluзивní genderová dimenze (případně intersekcionalita).

Vliv pohlaví a genderu na zdraví

Pohlaví a gender jsou v biomedicínském výzkumu někdy neoddělitelné

Příklad bolesti

Pohlaví hraje roli ve vztahu k fyziologickým mechanismům, včetně zapojení různých genů a proteinů a také odlišných interakcí mezi hormony a imunitním systémem, které ovlivňují přenos signálů bolesti.

• Osborne & Davis (2022)

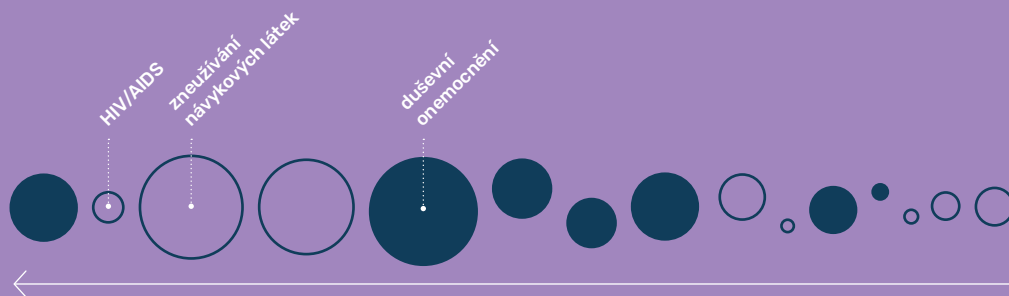
Gender má vliv na to, jak daný člověk kontextualizuje a zvládá bolest, na náchylnost k chronické bolesti a v neposlední řadě zde hrají roli také předsudky (na základě genderu i pohlaví), které mohou mít vliv na to, jak je bolest vnímána ze strany lékařského personálu i jakým způsobem je léčena.

• Osborne & Davis (2022)

GRAF 2 Zátěž onemocnění v roce 2022

Roky života vážené disabilitou (DALYs)

Migréna, bolesti hlavy, endometrióza a úzkostné poruchy, které neúměrně postihují ženy, získávají mnohem méně finančních prostředků v poměru k zátěži, kterou představují pro americkou populaci, než ostatní onemocnění.

Genderová dimenze v praxi

Infarkt myokardu – ženy čelí o 50% vyššímu riziku chybné prvotní diagnostiky kvůli symptomům, které se liší od těch mužských, jež jsou považovány za standard.

• British Heart Foundation (2019)

Podfinancování „ženských“ onemocnění

• „Výzkum mužské erektilní dysfunkce, která postihuje 19% mužů, byl pětkrát rozsáhlejší než výzkum premenstruačního syndromu, který postihuje 90% žen.“

Learmonth (2020)

Podfinancování onemocnění, které jsou u žen častější

• Nature (2023). Viz graf 1.

Roztroušená skleróza u žen a její průběh.

• Women's Brain Project (2023).

Viz graf 2 (na následující straně).

Klíčová slova pro hledání dalších informací

SGBA

sex- and gender-based analysis

SGR

sex and gender dimension in research

SG&DA

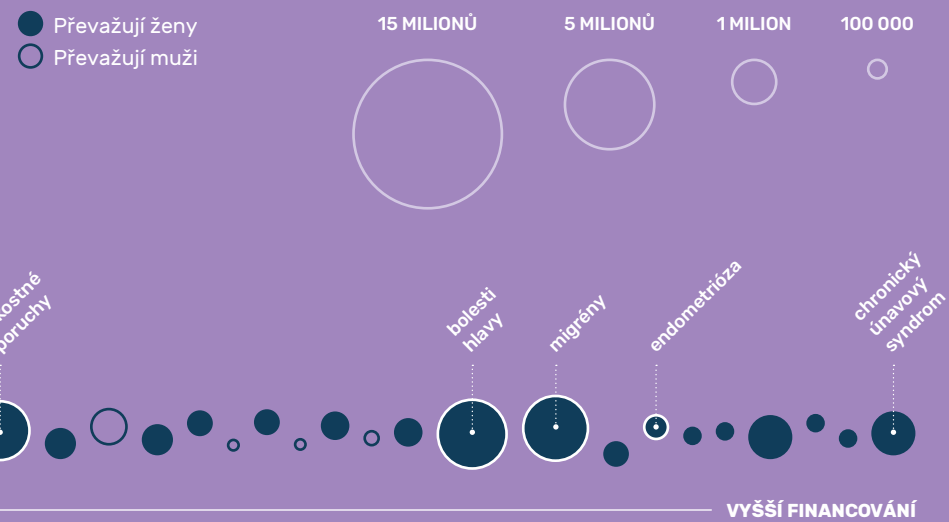
sex, gender and diversity analysis

IGAR

inclusive gender analysis in R&I

GiRI

gender dimension in research and innovation

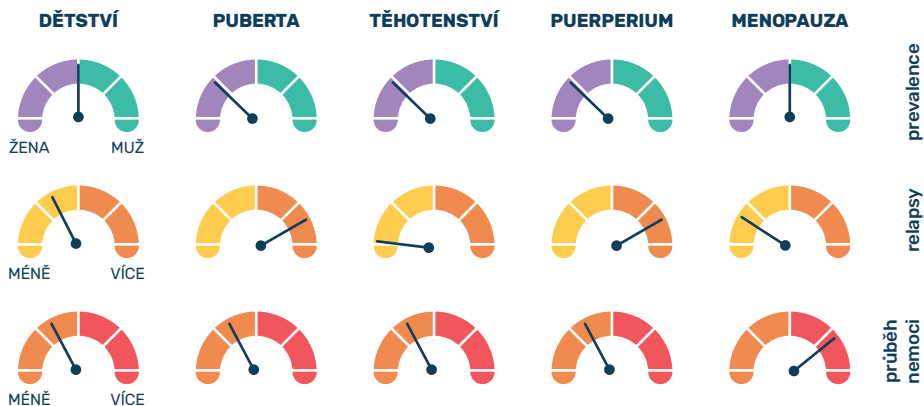

Zdroj: Nature (2023)

GRAF 2

Roztroušená skleróza u žen a její průběh

Změny u roztroušené sklerózy v závislosti na ženském reprodukčním cyklu. Před pubertou je prevalence u chlapců a dívek podobná, ale po nástupu menstruace je u dívek třikrát vyšší. Během těhotenství dochází ke snížení výskytu relapsů, které se po porodu obrací. Zhoršení příznaků se předpokládá v období menopauzy.

Zdroj dat: Ysraelit & Correale, 2019, zdroj textu: [Women's Brain Project \(2023\)](#).

Kam dál?

- Příručka Jak na genderovou dimenzi v obsahu výzkumu (NKC)
- Kapitola Zdraví a lékařské vědy (str. 22–23)
- Checklist k genderové dimenzi (str. 36) (NKC)
- Tabulka se zdroji k genderové dimenzi (ke stažení) (NKC)
- Genderful Research World (CIHR & ZonMw)
- Rozcestník k genderové dimenzi v medicíně
- Přehled požadavků k zohlednění GD ve vědeckých časopisech
- Sex, Gender, and/or Intersectional Analysis Policies of Peer-Reviewed Journals (Gendered Innovations)